

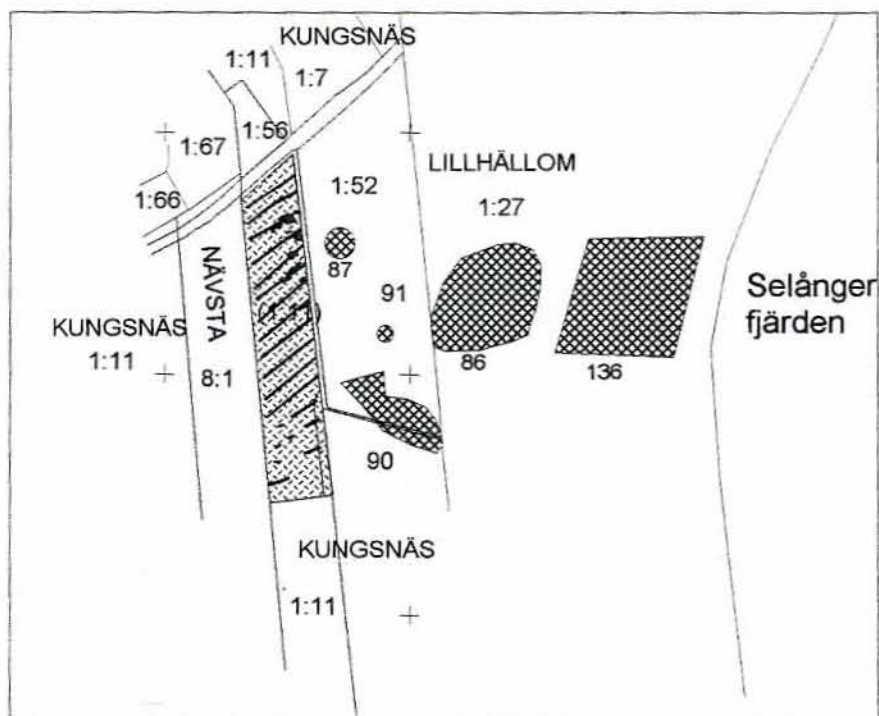

Rapport 1999:5

KULTURHISTORISK UTREDNING

Fornlämning: 87
Fastighet: Kungsnäs 1:11
Socken: Selånger
Kommun: Sundsvall
Landskap: Medelpad

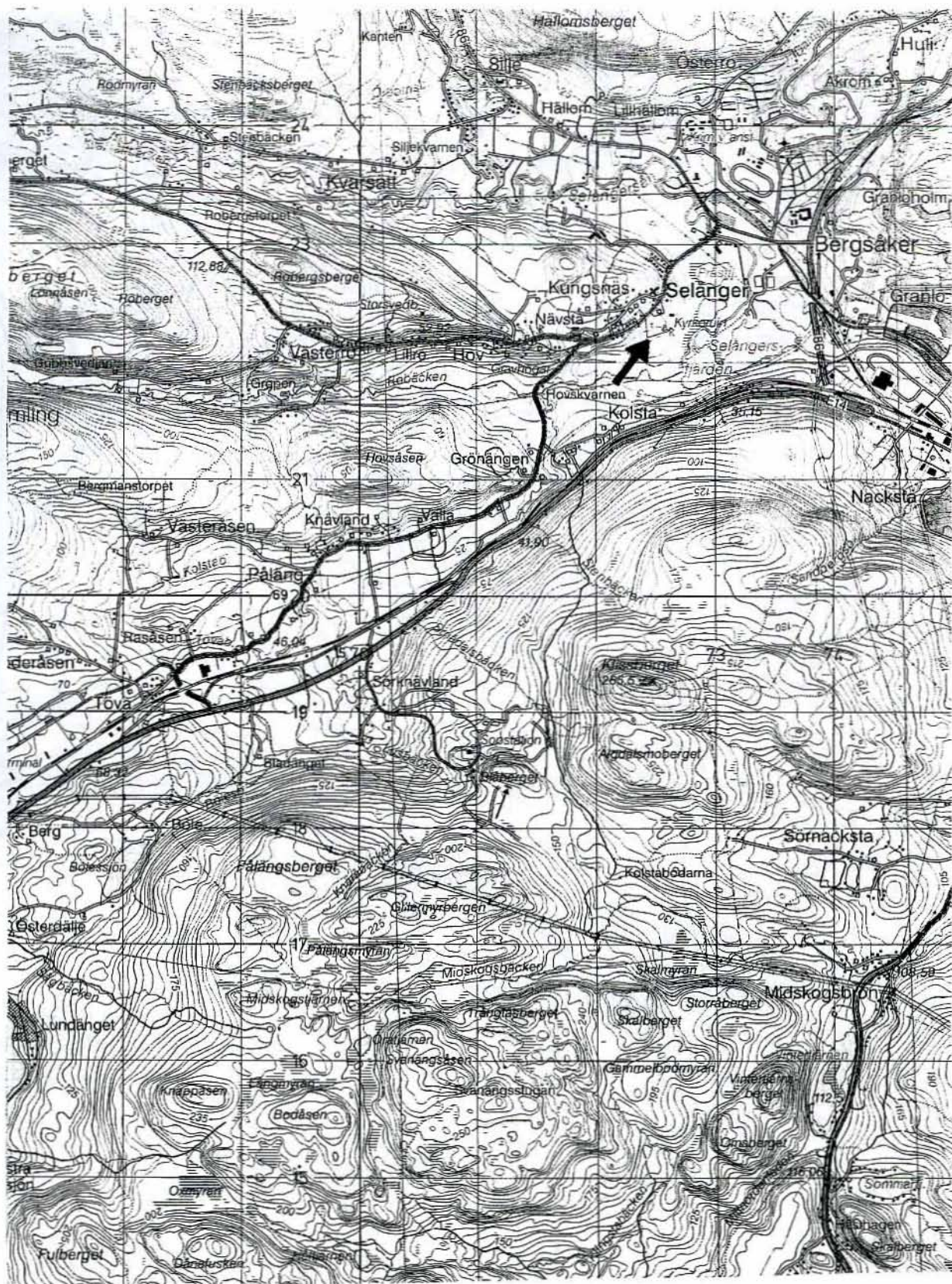
KMVA, Kulturmiljövård och Arkeologi

Djuphamnsvägen 7, 871 45 Härnösand

Tel: 0611-55 51 52 eller 53, mobil: 070-340 41 77

Fax: 0611-144 13, e-post: lbf@kmva.y.se

Lennart Forsberg

Figur 1. Topografiskt kartblad 17H SV Sundsvall i skala 1:50 000. Fornlämningsområdet markerat.

Sammanfattning

En kulturhistorisk utredning har utförts inom fastigheten Kungsnäs 1:11, Selånger socken, Medelpad, på uppdrag av Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Anledningen är församlingens planer på att utvidga kyrkogården. Arkivstudien som främst har inneburit genomgång av äldre undersökningsrapporter har givit mycket säkra uppgifter om boplatslämningar i nära anslutning till exploateringsområdet. Arkivstudien har kompletterats i fält med 16 maskingrävda schakt. I schakten har dokumenterats 43 anläggningar bestående av en förmodad rest av en tegelugn, fyra stensamlingar, en härd (?) och 37 färgningar. Den förmodade tegelugnen A16 tillhör sannolikt medeltid liksom en keramikskärva av äldre blyglaserat lergods från schakt 3. Övriga anläggningar och större delen av fyndkategorierna bränd lera (i form av lerklining med tresidig genomskärning), ett gjutformsfragment (F 12) och brända ben tillhör den förhistoriska bebyggelsefasen. Med anledning av de påträffade lämningarna har fornlämning 87 kompletterats med ett nytt fornlämningsområde väster om Tingshögen som omfattar knappt 6300 m².

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TOPOGRAFISK KARTA	2
EKONOMISK KARTA	3
SAMMANFATTNING	4
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
INLEDNING	6
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR UTREDNINGEN	
NATUR- OCH KULTURMILJÖ	6
SYFTE OCH METOD	7
REDOVISNING AV UTREDNINGEN	
GENOMGÅNG AV ARKIVALIER OCH LITTERATUR	7
REDOVISNING AV FÄLTARBETET	8
ANALYSER	21
SAMMANFATTANDE RESULTAT	21
ÅTGÄRDSFÖRSLAG	21
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	21
REFERENSER	22
KARTOR	22
ARKIVMATERIAL	22
TABELLER	22
BILAGOR	25

Inledning

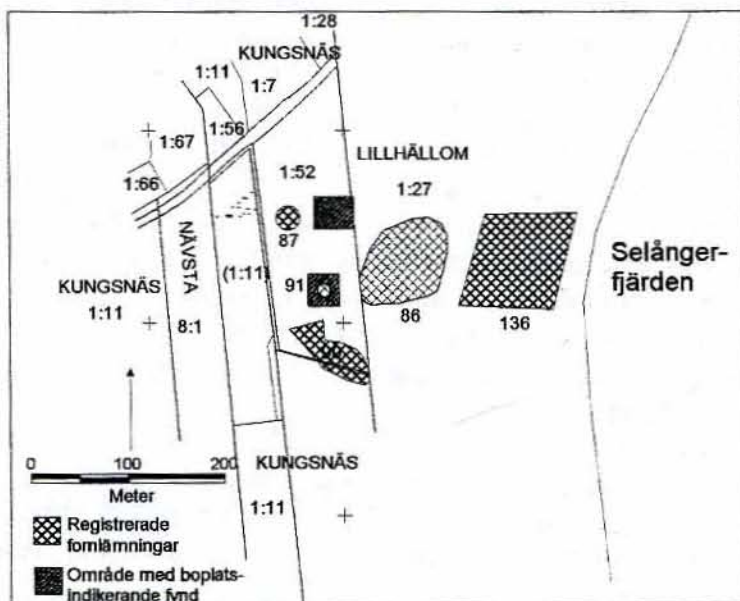
Selångers församling har för avsikt att utvidga kyrkogården inom fastigheten Kungsnäs 1:11. Med anledning av detta har Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslutat att låta genomföra en kulturhistorisk utredning för pengar från 1999 års anslag till kulturmiljövård. Målsättningen är att klargöra om fast fornlämning kommer att beröras av det planerade byggprojektet. Kulturmiljövård och Arkeologi (KMVA) i Härnösand har av länsstyrelsen fått uppdraget att genomföra utredningen. Ansvarig fältarbetsledare är Lennart Forsberg. Underkonsult Lars Sjölund har bidragit med grävmaskin och grovarbetskraft.

Förutsättningar för utredningen

Natur- och kulturmiljö

Fastigheten är beläget i en sydsluttning och området varierar i höjd mellan 15 och 25 m över nuvarande havsytta. Områdets norra hälft är relativt flackt och belägen i svag sydsluttning. Den södra delen sluttar något mer ner mot Selångerfjärden och Robäcken. Jordarten är omväxlande sand/mo och mo/mjåla. Hela exploateringsytan utgörs idag av odlingsmark.

Den äldre kulturhistoriska miljön är starkt fysiskt närvarande genom den medeltida kyrkoruinen, Tingshögen och flera registrerade förhistoriska gravfält i nära anslutning till fastigheten Kungsnäs 1:11 (se figur 3). Dessutom finns både arkeologiska och arkivaliska belägg för den medeltida hamnen Sankt Olovs-hamn nere vid Selångerfjärden. Som fastighetsnamnen i området antyder har också Kungsgården haft sitt säte här.

Figur 3. Fornlämningsöversikt.

Syfte och metod

Huvudsyftet med utredningen har varit att belägga om det inom fastigheten Kungsgården 1:11 finns ej registrerade kulturhistoriska lämningar. Metodiskt har en genomgång av arkivalier gjorts på Läns museet Västernorrland. Därtill har arkeologiska fältarbeten utförts i form av sökschakt som grävts med hjälp av en traktorgrävare. Sökschakten har lagts in på en av exploatören tillhandahållen underlagskarta i skala 1:2000. Schakten har numrerats löpande från 1-16. Inläggningarna på kartan har gjorts med hjälp av spegelkompass utifrån befintliga ägo gränser och avstånden har stegats eller mätts med måttband. Varje schakt har fått en skriftlig beskrivning. Framkomna anläggningar och färgningar har dokumenterats genom en skriftlig beskrivning av anläggningen i plan. Fynd som registrerats har lägesbestämts med schaktnummer.

Fältarbetet i rapporten redovisas på en i Mapinfo gjord digital kopia av ovan nämnda underlagskarta och som därefter bearbetats. Rapporten har skrivits i MS Word 97.

Redovisning av utredningen

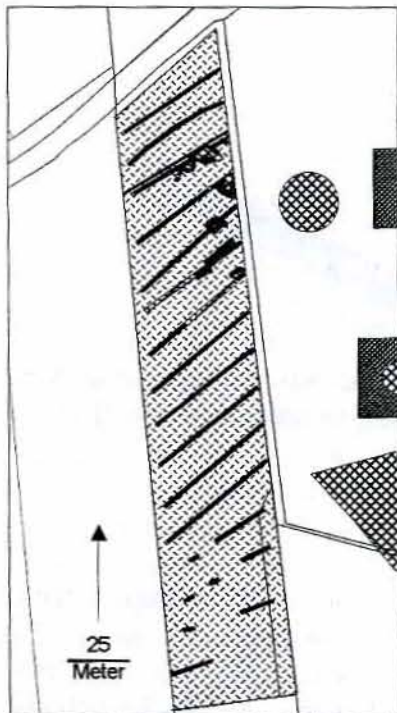
Genomgång av arkivalier och litteratur

I samband med arkeologiska schaktkontroller och undersökningar i närområdet har framkommit att medeltida och förhistorisk bebyggelse liksom förhistoriska gravar finns och har funnits i nära anslutning till exploateringsområdet (Läns museet Murberget, Rapport över arkeologisk undersökning av fornlämning 91, Selånger socken. Margareta Bergvall). I litteraturen framgår också att arkeologiska belägg finns för den i arkivalierna omnämnda medeltida hamnen nere vid Selångerfjärden. Hamnen benämns S:t Olovs hamn (se figur 3 och Grundberg 1995) efter Olov Haraldsson som enligt traditionen skall ha landstigit här för vidare färd mot sin död i slaget vid Stiklastad år 1030. Efter att katolska kyrkan helgonförklarar Olov Haraldsson har platsen också varit en viktig anhalt för pilgrimer på väg till Nidarosdomen i Trondheim. Två runstenar från 1000-talet förknippas också med Selånger gamla kyrka. En är idag uppställd vid kyrkan medan den andra har förkommit. För att ytterligare understryka platsens status så kan vi, utifrån litteraturen och fastighetsnamnet (Kungsnäs), fastslå att landskapets enda kungsgård har legat här (Grundberg -95 och -97).

Däremot finns oklarheter kring "Tingshögen" som officiellt i fornlämningsregistret betecknas som "höglignande naturbildning" (I fornlämningsregistret hänvisas till en förundersökning som utfördes 1961, ATA/dnr 6693/61) men som i litteraturen beskrivs som "rest efter ytterligare en storhög" (Grundberg 1997:92).

Redovisning av fältarbetet

Utav de i undersökningsplanen planerade 17 schakten har endast 16 schakt utförts. Av dessa har 12 grävts i sin helhet och fyra stycken endast delvis. På länsstyrelsens uppdrag har även en fördjupad utredning utförts inom schakten 3-7. Sammanlagt har 1300 m² sökschakt tagits upp. I schakten har 43 anläggningar registrerats. Den undersökta ytan motsvarar ca 10 % av hela exploateringsytan som omfattar drygt 13 000 m². Schaktningarna har utförts med en midjestyrd traktorgrävare (Huddik) utrustad med en 1,5 m bred slänskopa. Framkomna färgningar och anläggningar har efter maskinschaktningarna rensats fram för hand. Varje anläggning har numrerats löpande och givits en skriftlig beskrivning. Fotografering av varje enskild anläggning har på grund av tidsbrist inte kunnat genomföras. Endast översiktlig fotografering med diafilm har utförts.

Figur 4. Upptagna undersökningsschakt inom exploateringsytan.

Schaktbeskrivningar

Allmän beskrivning

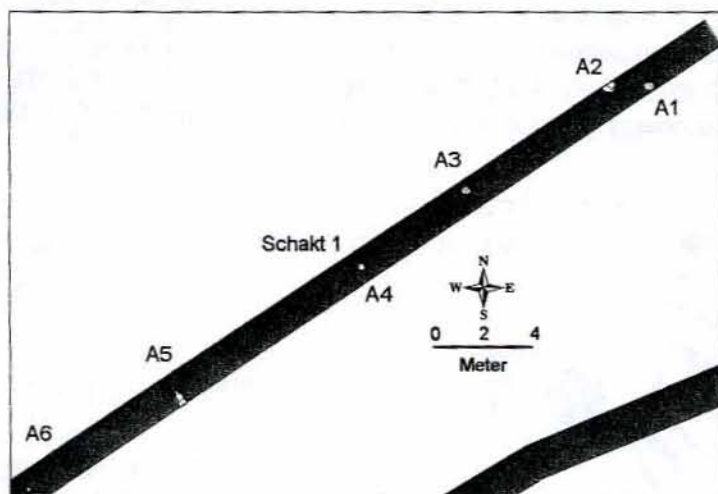
Topografi: Samtliga schakt är belägna i en svag sluttning mot söder och SSO. Dock med något kraftigare lutning för schakten 13-16.

Nuvarande status: Samtliga schakt är belägna i odlingsmark och med ett av nutida odling omrört matjordslager på 0,15-0,3 m.

Schakt 1

Jordart: Sand/mo i den östra och centrala delen av schaktet. I västra delen blir inslaget av mjåla större.

Schaktet är 42 m långt, 1,5 m brett och intill 0,5 m djupt. I den västra delen (de sista tio m) finns ett av odling ej påverkat kulturlager (under nutida odlingslager) som är 0,2 m tjockt och med inslag av sot och kol mot botten av lagret. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager) förekommer fynd av sentida fyndkategorier som tegel-, porslin- och glasskärvor samt enstaka metallfragment. Fyndkategorierna keramik, brända ben, bränd lera och enstaka skörbrända stenar indikerar att det påträffade kulturlagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen (Tabell 2) har tillvaratagits.

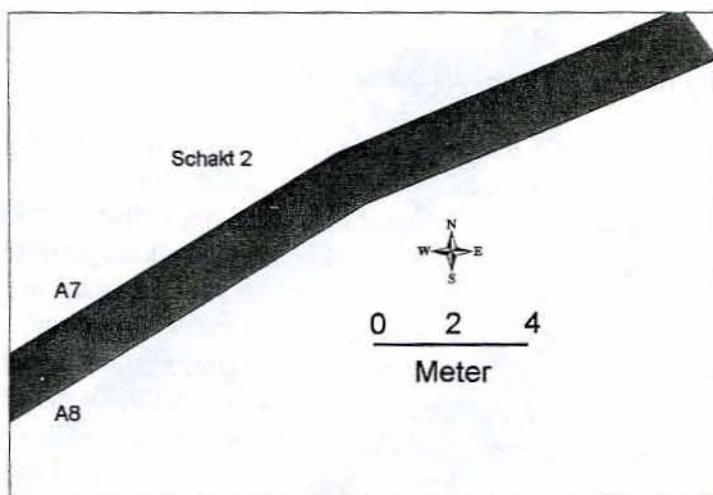
Figur 5. Schakt 1 med registrerade anläggningar

I schaktet har registrerats anläggningarna A1-A6. Dessa utgörs av gråbruna färgningar med enstaka inslag av sot/kol (se tabell 1).

Schakt 2

Jordart: Sand/mo

Schaktet är 42 m långt, 1,5 m brett och intill 0,65 m djupt. I den östra delen saknas kulturlager. Från schaktets mellersta del kan ett kulturpåverkat lager under matjorden iakttas och lagret ökar i mäktighet mot väster liksom inslaget av 0,03-0,1 m stora stenar. Sot och kol förekommer mycket sparsamt. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager) förekommer fyndkategorierna keramik, brända ben, bränd lera och enstaka skörbrända stenar vilka indikerar att det påträffade kulturlagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Tegelfragment förekommer relativt rikligt och kan tillhöra medeltid men större delen av materialet tillhör senare tidsperioder liksom de enstaka förekomsterna av porslin- och glasskärvor. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits.

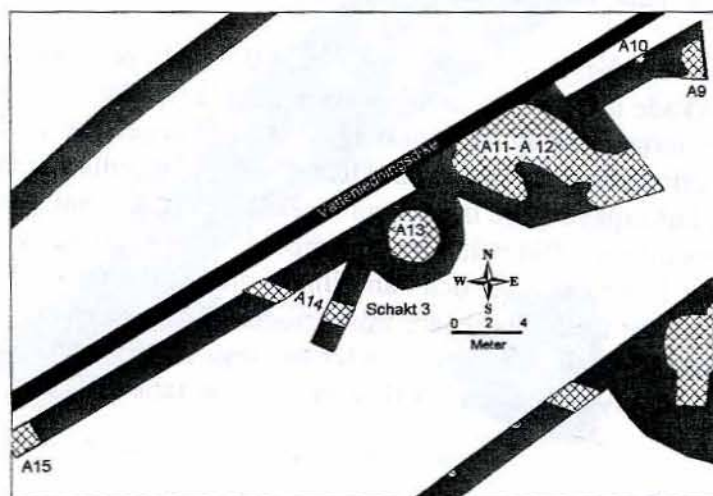
Figur 6. Schakt 2 med registrerade anläggningar

I schaktet har registrerats anläggningarna A7-A8 (se tabell 1).

Schakt 3

Jordart: Sand

Schaktet är 40 m långt och 1,5 m brett och intill 0,6 m djupt. Kulturlagret är svårt att urskilja men är ändå mycket påtagligt i samband med anläggningar och färgningar. Sot och kol förekommer sparsamt liksom skörbränd sten. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager) förekommer fyndkategorierna keramik, flintavslag och bränd lera vilka indikerar att det påträffade kulturlagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Enligt den keramiska analysen (se bilaga 2) finns i detta schakt en bit äldre blyglaserat lergods som dateras från 1350-1500. Tegelfragment förekommer i måttliga mängder och kan tillhöra medeltid men större delen av materialet tillhör troligtvis senare tidsperioder liksom de enstaka förekomsterna av porslins skärvor. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

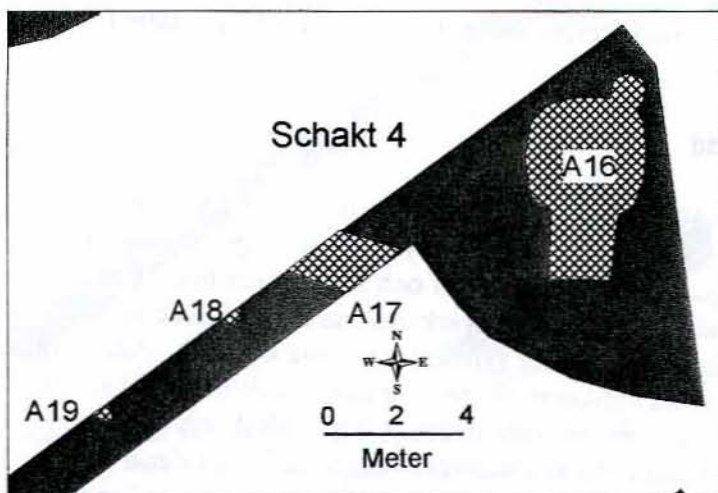
Figur 7. Schakt 3 med registrerade anläggningar

I schaktet har registrerats anläggningarna A9-A15 (se tabell 1).

Schakt 4

Jordart: Sandig mo i öster och hårt packad mjäla i väster

Schaktet är 44 m långt, 1,5 m brett och intill 0,4 m djupt. I schaktets centrala delar finns ett kulturlager, 0,1-0,15 m tjockt. Sot och kol förekommer sparsamt liksom skörbrända stenar. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager) förekommer fyndkategorierna keramik, tegel (A16), ett kvartsitavslag (?) och bränd lera vilka indikerar att det påträffade kulturlagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Tegelfragment förekommer i små mängder och kan tillhöra medeltid men större delen av materialet tillhör troligtvis senare tidsperioder liksom enstaka förekomster av skaft till kritpipa, porslin- och glas skärvor. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

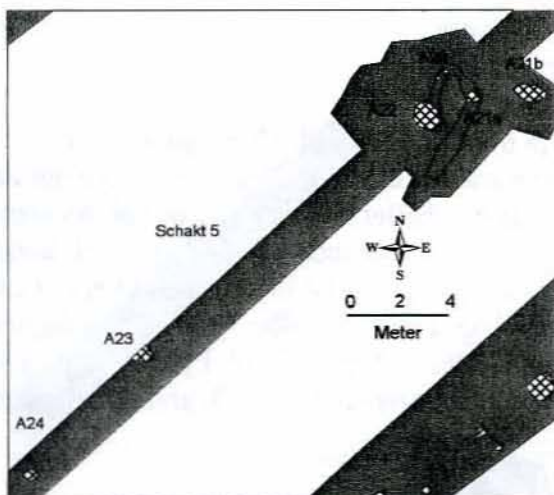
Figur 8. Schakt 4 med registrerade anläggningar

I schaktet har registrerats anläggningarna A16-A19 (se tabell 1).

Schakt 5

Jordart: Mo/mjäla, hårt packad (torrskorpsera)

Schaktet är 48 m långt, 1,5 m brett och intill 0,3 m djupt. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager) förekommer fyndkategorierna järnfragment, brända ben (A24), tegel, flintavslag, enstaka skörbrända stenar och bränd lera (A24) vilka indikerar att det påträffade kulturpåverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Tegelfragment förekommer i små mängder och kan tillhöra medeltid men större delen av materialet tillhör troligtvis senare tidsperioder liksom enstaka förekomster av porslinsskärvor. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

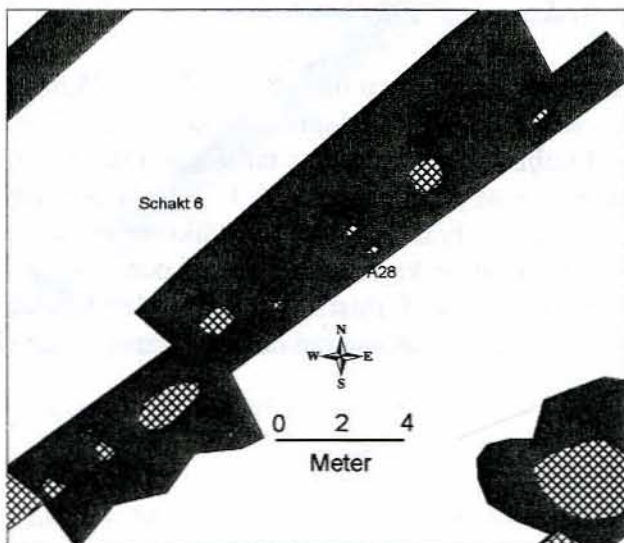
Figur 9. Schakt 5 med registrerade anläggningar

I schaktet har i plan registrerats anläggningarna A20-A24 (se tabell 1).

Schakt 6

Jordart: Sand/mo och i den östra delen, mo/mjåla hårt packad (torrskorpsera).

Schaktet är 45 m långt och intill 0,8 m djupt. I öster och in mot schaktets mitt förekommer fem koncentrationer av delvis skörbränd sten. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager) och som delvis innehåller rikligt med sot/kol, förekommer fyndkategorierna ugsnfodring (A32, A33), keramik, tegel, gjutformsfragment (?), slagg (?), skörbrända stenar och bränd lera (A26b). Bland den brända leran finns flera bitar med typiskt trekantigt tvärsnitt och som starkt indikerar förhistorisk bebyggelse. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

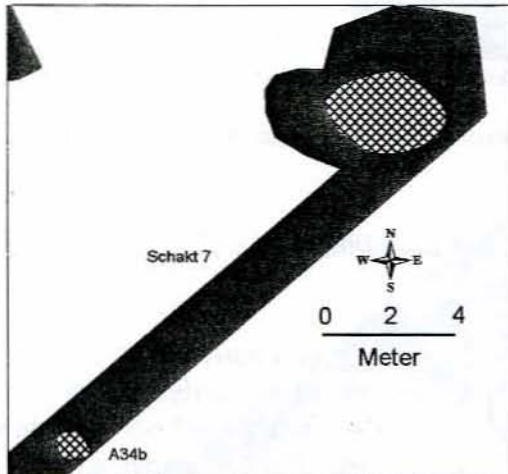
Figur 10. Schakt 6 med registrerade anläggningar

I schaktet har i plan registrerats anläggningarna A25-A33 (se tabell 1).

Schakt 7

Jordart: Sand/mo, i schaktbotten mjäla

Schaktet är 46 m långt, 1,5 m brett och intill 0,9 m djupt. I det kulturpåverkade lagret, som ställvis är 0,8 m djupt (inklusive nutida odlingslager) och som delvis innehåller rikligt med sot/kol, förekommer fyndkategorierna järnfragment/-spik, brända ben (A34), tegel, keramik, enstaka skörbrända stenar och bränd lera (A34) vilka indikerar att det påträffade kultur-påverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

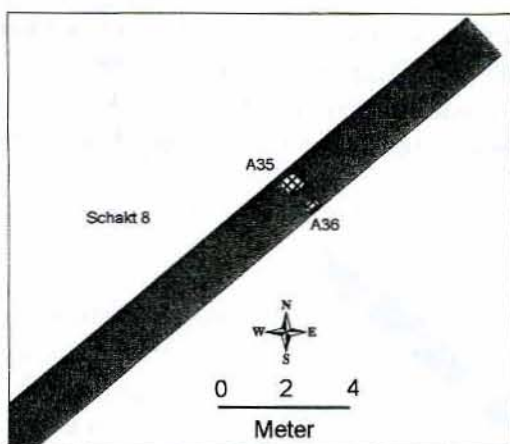
Figur 11. Schakt 7 med registrerade anläggningar

I schaktet har i plan registrerats anläggningarna A34a och A34b (se tabell 1).

Schakt 8

Jordart: Mo/mjäla, torrskorpsera schaktets botten

Schaktet är 46 m långt, 1,5 m brett och intill 0,5 m djupt. Något kulturpåverkat lager, skilt från matjordslagret kan endast ur-skiljas i schaktets västra del. I kulturlagret (inklusive nutida odlingslager), förekommer fyndkategorierna järnfragment/-spik, brända ben, tegel, glas, enstaka skörbrända stenar och bränd lera, vilka indikerar att det påträffade kulturpåverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

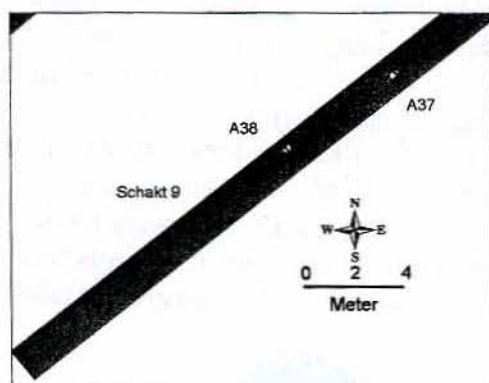
Figur 12. Schakt 8 med registrerade anläggningar

I schaktet har i plan registrerats anläggningarna A35 och A36 (se tabell 1).

Schakt 9

Jordart: Mo/mjåla, -torrskorpser - i schaktets västra och centrala del. I öster ökar inslaget av sand/mo.

Schaktet är 46 m långt, 1,5 m brett och intill 0,5 m djupt. Något kulturlager, skilt från matjordslagret kan inte urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), förekommer fyndkategorierna keramik, flintavslag, tegel, enstaka skörbrända stenar och bränd lera, vilka indikerar att det på-träffade kulturpåverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

Figur 13. Schakt 9 med registrerade anläggningar

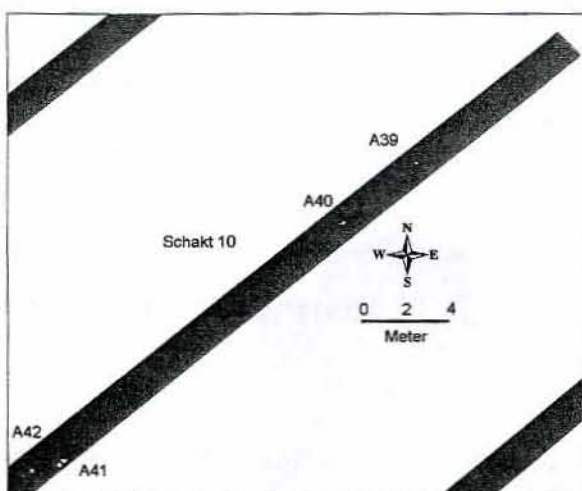
I schaktet har i plan registrerats färgningarna A37 och A38 (se tabell 1).

Schakt 10

Jordart: Mo/mjåla, -torrskorpser - i schaktets västra och centrala del. I öster ökar inslaget av sand/mo.

Schaktet är 45 m långt, 1,5 m brett och intill 0,5 m djupt. Något kulturlager, skilt från matjordslagret kan inte urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), förekommer fyndkategorierna

keramik, tegel, enstaka skörbrända stenar och järnspik, vilka indikerar att det påträffade kulturpåverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

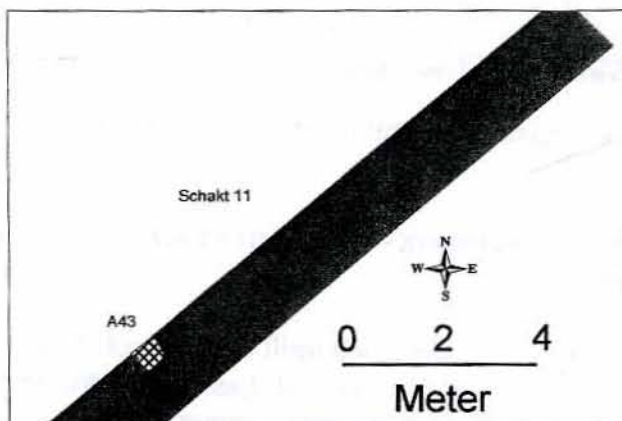
Figur 14. Schakt 10 med registrerade anläggningar

I schaktet har i plan registrerats färgningarna A39 och A42 (se tabell 1).

Schakt 11

Jordart: Mo/mjåla, -torrskorpsera - i schaktets östra del. Centralt i schaktet kommer ett ca 12 m brett område med grus och större stenar. Därefter ökar inslaget av sand/mo och längst i väster kommer torrskorpseran igen.

Schaktet är 49 m långt, 1,5 m brett och intill 0,4 m djupt. Något kulturlager skilt från matjordslagret kan inte urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), före-kommer fyndkategorierna keramik, glas, porslin, kritpipsskaft, tegel, enstaka skörbrända stenar och bränd lera (?) vilka indikerar att det påträffade kulturpåverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller för-historisk tid men att det dominerande tidsskiktet bland fynden ligger efter 1600. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

Figur 15. Schakt 11 med registrerad anläggning

I schaktet har i plan registrerats färgningen A43 (se tabell 1).

Schakt 12

Jordart: Mo/mjåla, -torrskorpsera - i schaktets östra del. I centrala och västra delen ökar inslaget av sand/mo och ställvis även grus/sten.

Schaktet är 49 m långt, 1,5 m brett och intill 0,5 m djupt. Något kulturlager, skilt från matjordslagret kan inte urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), före-kommer fyndkategorierna porslin, tegel, enstaka skörbrända stenar och bränd lera vilka indikerar att det påträffade kultur-påverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid men att det dominerande tidsskiktet bland fynden ligger efter 1600. Fynden har registrerats men ej tillvaratagits (se tabell 2).

I schaktet har inga anläggningar registrerats.

Schakt 13

Jordart: Mo/mjåla, -torrskorpsera utom längst i öster där marken är något sandigare.

Schaktet är uppdelat på två, 24 respektive 4 m långa schakt som är 1,5 m breda och intill 0,35 respektive 0,45 m djupa. Något kulturlager, skilt från matjordslagret kan inte urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), förekommer fyndkategorierna porslin, tegel och bränd lera vilka indikerar att det påträffade kulturpåverkade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller för-historisk tid men att det dominerande tidsskiktet bland fynden ligger efter 1600. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

I schaktet har inga anläggningar registrerats.

Schakt 14

Jordart: Mo/mjåla, -torrskorpsera utom längst i öster där marken är något sandigare.

Schaktet är uppdelat på tre schakt som från öster är 13, 4 och 5 m långa och 1,5 m breda och intill 0,45 m djupa. Något kulturlager, skilt från matjordslagret kan bara urskiljas i schakt 14:3. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), före-kommer fyndkategorierna porslin, tegel och bränd lera (?) vilka indikerar att det påträffade lagret kan innehålla fynd och an-läggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid men att det dominerande tidsskiktet bland fynden ligger efter 1600. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

I schaktet har inga anläggningar registrerats.

Schakt 15

Jordart: Sand/mo längst i öster och torrskorpser i väster.

Schaktet är uppdelat på två schakt som är 15 respektive 5 m långa, 1,5 m breda och 0,55 respektive 0,65 m djupa. Något kulturlager skilt, från matjordslagret kan inte urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), före-kommer fyndkategorierna järnfragment, tegel och bränd lera (?) liksom enstaka inslag av kol- och sotfläckar, vilka indikerar att det påträffade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid men att det dominerande tidsskiktet bland fynden ligger efter 1600. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits.

I schaktet har inga anläggningar registrerats.

Schakt 16

Jordart: Sand/mo.

Schaktet är 18 m långt, 1,5 m brett och 0,6 m djupt. Ett diffust och svåravgränsat, upp till 0,2 m tjockt kulturlager, skilt från matjordslagret har kunnat urskiljas. I det kulturpåverkade lagret (inklusive nutida odlingslager), förekommer fyndkategorierna glas, flinta, tegel och bränd lera (?) liksom enstaka inslag av kol- och sotfläckar, vilka indikerar att det påträffade lagret kan innehålla fynd och anläggningar som dateras till medeltid och/eller förhistorisk tid. Till skillnad mot de tre senast redovisade schakten är detta schakt beläget i bakkant på en svag terrass. Topografi, kulturlager och fynd indikerar att det mot söder kan finnas äldre kulturlager som vid exploatering kräver tillstånd enligt Kulturminneslagen. Fynden har registrerats men endast de som redovisas i fyndtabellen har tillvaratagits (se tabell 2).

I schaktet har inga anläggningar registrerats.

Analyser

En keramisk och en osteologisk analys har utförts (se bilaga 2 och 3). För utvärdering se nedan under rubrik Sammanfattande resultat.

Sammanfattande resultat

En sammanfattning av arkivgenomgången och fältarbetet visar att det inom fastigheten Kungsgården 1:11 finns rester efter fornlämningar från både förhistorisk tid och medeltid. Säkra indikationer på förhistorisk bebyggelse har påträffats i form av bränd lera med tresidig genomskärning (F11-14). Medeltida aktiviteter har konstaterats i form av botten till en tegelugn (A16) och fynd av en bit medeltida keramik (F6) i schakt 3. I den osteologiska analysen finns en indikation, om än svag, att förhistoriska gravar kan finnas inom exploateringsytan. Det nytillkomna fornlämningsområdets storlek har avgränsats till knappt 6300 m² utifrån de i undersökningsschakten framkomna anläggningarna, fynden och ett antagande om kulturlagrens mäktighet och utsträckning. Ett resultat av

arkiv- och litteraturgenomgången som också måste uppmärksammas är osäkerheten kring vilken status som fornlämning 87 skall ha dvs. om "Tingshögen" är en förhistorisk grav och storhög eller om den endast skall betraktas som "Tingshög" och plats med tradition/namn.

Åtgärdsförslag

Förutom att Länsstyrelsen måste kräva en förundersökning inför en eventuell exploatering av fastigheten Kungsnäs 1: 11 så tycker KMVA att staten måste ta sitt ansvar för den osäkerhet som råder om vilken fornlämningsstatus som Tingshögen skall åtnjuta inom fornlämning 87. Detta kan endast lösas via en arkeologisk undersökning av de rester som eventuellt finns kvar av Tingshögen.

Tekniska och administrativa uppgifter

KMVA dnr: 9/99

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Sundsvall

Socken: Selånger

Fastighet: Kungsnäs 1:11

Belägenhet enligt ekonomiska kartan: X 6922 Y 1572

Fältarbetstid: 23/8-26/8 och 2/9-3/9 1999

Fältpersonal: Lennart Forsberg och maskinförare/grovarbetskraft Lars Sjölund.

Dokumentationsmaterialet förvaras på Läns museet Västernorrland.

Referenser

Ekenberg Anna. *Fornlämningar och gamla kartor. En studie i bebyggelsekontinuitet i tre socknar i Medelpad*. D-uppsats i arkeologi VT-1997.

Grundberg Leif. *Den medeltida hamnen. Maktfaktor i norrländsk samhällsutveckling*. Kulturmiljövård 5-6, sid. 20-29. 1995.

Grundberg Leif. *Kutuby och Näs – "dessa äro Uppsala öd"*. *Studier kring två medeltida kungsgårdar*. Oknytt nr 3-4, sid. 21-53. 1995.

Grundberg Leif. *Medeltida statsmakt i Norrland. Etableringen av de medeltida kungsgårdarna längs Norrlandskusten*. Arkeologi i Mittnorden, redaktör K. Gullberg. ACTA ANTIQUA OSTROBOTNIENSIA. Studier i Österbottens förhistoria nr 4, Sid. 83-116. Vasa 1997.

Jonsson Anita. 1994. *Beskrivning av agrara riksintressen*. Selånger riksintresseområden nr 10 Västernorrlands län, Sundsvalls kommun. Riksantikvarieämbetet K-avd. GAD.

Kartor

- Karta 1. Rapportframsida. Digitaliserad kopia av karta upprättad av Sundsvalls lantmäteridistrikt över bl.a. Fastigheten Kungsnäs 1:11 i skala 1:2000.
- Karta 2. Figur 1. Utdrag från Topografiska kartan, 17H SV Sundsvall, i skala 1:50 000.
- Karta 3. Figur 2. Utdrag från Ekonomiska kartan, Selånger 17H:42 skala 1:20 000.
- Karta 4. Figur 3-15. Digitaliserad kopia av karta upprättad av Sundsvalls lantmäteridistrikt över bl.a. Fastigheten Kungsnäs 1:11 i skala 1:2000.

Arkivmaterial

Arkivmaterialet förvaras på Läns museet Västernorrland och utgörs av ärendehandlingar, rapport, diabilder och fyndmaterial.

Tabeller

1. Anläggningar (sid. 20)
2. Fynd (sid. 24)
3. Obrända ben (sid. 25)
4. Fotolista (25)

Anläggningar

Tabell 1

Anl. Nr	Typ	Belägenhet	Måttsuppgifter	Beskrivning i plan/profil
1	Färgning	Schakt 1, 3,5 m från östra schaktkanten	0,35 x 0,45 (Ö-V)	Oregelbunden. Fyllningen är ljus gråbrun med inslag av enstaka bitar kol/sot och tegel
2	Färgning	Schakt 1, en meter väster om nr 1	0,6 x 0,4 (Ö-V)	Oregelbunden och med diffus avgränsning. Fyllningen är ljus gråbrun med enstaka inslag av sot/kol och tegel. Inte avgränsad mot norr.
3	Färgning	Schakt 1, 7 m väster om nr 2	0,4 x 0,35 (Ö-V)	Fyllningen är ljus gråbrun med enstaka inslag av sot/kol och tegel

4	Färgning	Schakt 1, 5 m väster om nr 3	0,3 m i diam	Svagt ljusbrun fyllning, svåravgränsad i den hårda "torrskorpseran"
5	Färgning	Schakt 1, 9 m väster om nr 4	0,8 x 0,3-0,4 m (N-S)	Oregelbundet kilformad. Ljust gråbrun fyllning med inslag av sot/kol och tegelfragment. Ej avgränsad mot söder.
6	Färgning	Schakt 1, 7 m väster om nr 5	0,2 m i diam	Ljust gråbrun färgning. Saknar inslag av sot/kol. I östra kanten en 0,07 m stor klumpsten, ej skörbränd
7	Färgning	Schakt 2, 18 m väster om östra schakt- kanten	0,07 m i diam	Gråbrun fyllning. Stängselstolpe? Ytterligare anl. av samma karaktär men inte så distinkta finns i schaktets östra del
8	Färgning	Schakt 2, 1,5 m väster om nr 7	0,11 m diam	Gråbrun fyllning. Stängselstolpe?
9	Färgning	Schakt 3, sydöstra hörnet	1,4 x 0,6 m (Ö-V)	Oregelbunden. Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol och en stenpackning av delvis skörbrända stenar, 0,05- 0,15 m stora. Ej avgränsad mot öster och söder.
10	Färgning	Schakt 3, 2 m väster om nr 9	0,6 x 0,35 (Ö- V)	Gråbrun fyllning med inslag av kol/sot
11	Färgning	Schakt 3, 8 m väster om nr 10	Ca 6 x 8 m (NV-SO)	Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol och tegelbitar. Spritt i anläggningen förekommer enstaka, ibland skörbrända klumpstenar, 0,1-0,4 m stora
12	Färgning			Del av nr 11. Se ovan
13	Färgning	Schakt 3, 3 m väster om nr 11/12	2,5 m i diam	Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol. I östra kanten finns en 0,85 x 0,5 m stor stenkonzentration av 0,05-0,2 m stora stenar som är delvis skörbrända
14	Dike? (Väggränna ?)	Schakt 3, 6 m väster om nr 13	0,95 m bred	Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol, fläckvis rikligt. Dikets botten är i schaktets södra profilvägg, belägen 0,65 m under nuvarande markyta. Ej nutida täckdike (se även A17)

15	Färgning	Schakt 3, 15 m väster om A14	1,7 m bred	Oregelbunden, har diffus eller saknar avgränsning mot norr, söder och väster. Ljusbrun fyllning med inslag av enstaka 0,1-0,2 m stora klumpstenar. Fyllningen saknar inslag av sot/kol.
16	Ugnsbotten	Schakt 4, belägen 1 m från östra schakt- väggen	3 m i diam	Kvadratisk med mjukt rundade hörn. Fyllningen är ljusbrun med inslag av sot/kol. I SV delen finns två koncentrationer med tegelröd färg. I ytan av anläggningen kan iakttas ett tiotal stenar som är mellan 0,1-0,5 m stora. Mot SV dras anläggningen ut i en ca två m bred "snabel" och som inte kunde avgränsas mot söder (se A17). I NÖ hörnet finns en cirkelrund koncentration av sot/kol som eventuellt kan utgöra en egen anläggning.
17	Dike? (Väggränna ?)	Schakt 4, 6 m väster om A16	Ca 2 m brett	Ljusbrun fyllning med sot/kol spritt i anläggningen liksom enstaka 0,05-0,1 m stora klumpstenar. Avgränsningen är tydlig mot öster och diffus i väster. Fynd av bränd lera, flaskglas och ett kritpipsskaft har registrerats.
18	Färgning	Schakt 4, 1 m väster om A17	0,6 x 0,35m (Ö-V)	Ljusbrun färgning som saknar inslag av sot/kol. Ej avgränsad mot norr.
19	Färgning	Schakt 4, 3,5 m väster om A18	0,45 x 0,45	Ljusbrun färgning som saknar begränsning mot norr. Fynd av tegel har registrerats.
20	Färgning	Schakt 5, 10 m väster om östra schakt- väggen	0,25 x 0,15 m	Svagt gråbrun fyllning med inslag av sot/kol. Ingår i en svagt hästskoformad anläggning tillsammans med A21 och A22
21	Färgning	Schakt 5, 1 m söder om A20	0,7 x 0,7 m	Ljusbrun fyllning som saknar inslag av sot/kol. Ingår i en svagt hästskoformad färgning tillsammans med A20 och A22

22	Färgning	Schakt 5, 1 m väster om A21	1,75 x 0,75	Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol, bränd lera och tegel. Ingår i en svagt hästskoformad färgning tillsammans med A21 och A22. Tydligast av de tre anläggningarna
23	Färgning	Schakt 5, 14 m väster om A22	0,8 x 0,6	Oregelbunden. Ljusbrun fyllning som saknar inslag av sot/kol. Saknar begränsning mot norr
24	Färgning	Schakt 5, 6 m väster om A23	0,5 m i diam	Diffus och med osäker avgränsning. Ljusbrun fyllning som saknar inslag av sot/kol
25	Stensamling	Schakt 6, 3 m väster om östra schakt- väggen	1,7 x 0,7 m (N-S)	Gles samling av delvis skörbrända stenar, 0,1-0,4 m stora. I samlingen ingår också en troligtvis jordfast sten som är ca 0,5 m stor.
A26a	Färgning	Schakt 6, 3 m väster om A25	1,0 x 0,8 m (Ö-V)	Ljusbrun fyllning med enstaka inslag av sot/kol. I norra kanten finns tre delvis skörbrända stenar, 0,15-0,2 m stora.
A26b	Stensamling	Schakt 6, 0,8 m norr om A26a	1,0 x 0,5 m (N-S)	Gles samling av 0,1-0,4 m stora stenar, varav någon kan vara jordfast
A27	Stensamling	Schakt 6, 2 m väster om A26a	0,65 x 0,6 m (N-S)	Gles samling av 0,1-0,2 m stora stenar med inslag av bränd lera
A28	Stensamling	Schakt 6, 0,7 m söder om A27	0,4 x 0,3 m	Gles samling av 0,1-0,15 m stora stenar med inslag av bränd lera
29	Färgning	Schakt 6, 3 m väster om A28	0,3 m i diam	Gråbrun fyllning med inslag av skörbränd sten. Diffus avgränsning
30	Färgning	Schakt 6, 1 m väster om A29	1,1 x 0,8 m	Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol, bränd lera och enstaka 0,1 m stora stenar i ytterkanten. Diffus avgränsning mot den omgivande torrskorpseran
31	Färgning	Schakt 6, 1 m väster om A30	2,3 x 0,7 m	Gråbrun fyllning med inslag av sot/kol. Diffus avgränsning mot den omgivande torrskorpeleran
32	Färgning	Schakt 6, 1 m väster om A31	0,5 m i diam	Gråbrun fyllning med sot/kol. Diffus avgränsning mot den omgivande torrskorpseran. Fynd av en större bit hård- ugnsfordring har tillvaratagits

33	Färgning	Schakt 6, 1 m väster om A32	0,6 x 0,5 m	Gråbrun fyllning med sot/kol
34a	Stensamling	Schakt 7, 1 m från östra schakt-väggen	4 x 3 m (NV-SO)	Oregelbunden samling av 0,1-0,4 m stora stenar. Fynd av bränd lera och brända ben har tillvaratagits. Gravrest?
34b	Härd ?	Schakt 7, 13 m väster om A34b	1 x 0,8 m	Stensamling av 0,05-0,2 m stora stenar som delvis är skörbrända. Bland stenarna förekommer sot/kol
35	Färgning	Schakt 8, 7 m väster om östra schakt-väggen	0,6 m i diam	Ljust gråbrun fyllning utan inblandning av sot/kol. I södra kanten ligger en 0,1 m stor och skärvig (skörbränd?) sten. Saknar begränsning mot norr.
36	Färgning	Schakt 8, 0,5 m söder om A 35	0,5 x 0,3 m	Gråbrun fyllning som saknar inblandning av sot/kol
37	Färgning	Schakt 9, 32 m väster om östra schakt-väggen	0,5 m	Svagt gråbrun fyllning med mycket diffus begränsning. I centrum en 0,25 m stor klumpsten
38	Färgning	Schakt 9, 5 m väster om A37	0,5 m	Svagt gråbrun fyllning med mycket diffus begränsning.
39	Färgning	Schakt 10, 9 m väster om östra schakt-väggen	0,25 m i diam	Svagt gråbrun fyllning
40	Färgning	Schakt 10, 4 m väster om A39	0,3 m i diam	Gråbrun fyllning med enstaka inslag av tegelfragment
41	Färgning	Schakt 10, 17 m väster om A41	0,6 x 0,3 m	Gråbrun fyllning som saknar inslag av sot/kol. Saknar begränsning mot söder.
42	Färgning	Schakt 10, 0,5 m väster om A41	0,25 m i diam	Svagt gråbrun fyllning som saknar inslag av sot/kol

Fynd

Tabell 2

Fynd nr	Typ	Antal	Belägenhet	Fyndomständigheter
1	Keramik-skärvor	2	Schakt 1	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
2	Gångjärn?	1	Schakt 1	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager

3	Järnfragment	1	Schakt 1	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
4	Keramikskärvor	3	Schakt 2	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
5	Avslag flinta	1	Schakt 3	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
6	Keramikskärvor	3	Schakt 3	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
7	Tegelsten, del av	1	Schakt 4/A16	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager, i eller i nära anslutning till öppningen av tegelugnen A 16
8a	Kritpipskaft, flaskglas, bränd lera	4	Schakt 4/A17	Tillvaratagen vid framrensning
8b	Keramikskärva	1	Schakt 4	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
9	Avslag flinta	1	Schakt 5	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
10	Järnten (?), hake? av järn	2	Schakt 5	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager, fragmentariska
11	Lerklining med tresidig genomskärning	5	Schakt 6	Påträffat i omrört kulturlager nära A32. Förhistorisk
12	Gjutformsfragment	5	Schakt 6	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager nära A32
13	Härd/ugnsfodring	2	Schakt 6/A32	Tillvaratagen vid framrensning
14a	Slagg (2) bränd lera (1)	3	Schakt 6/A33	Tillvaratagen vid framrensning
14b	Keramikskärva	1	Schakt 6	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
15	Järnspik/nit	1	Schakt 7	Påträffat i omrört kulturlager norr om A34
16a	Järnfragment	1	Schakt 7	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
16b	Keramikskärvor	4	Schakt 7	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
17	Järnspik/nit + järnfragment (2)	3	Schakt 8	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
18a	Flinta	1	Schakt 9	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
18b	Keramikskärva	1	Schakt 9	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
19a	Järnspik/nit	1	Schakt 10	Påträffat i omrört kulturlager
19b	Keramikskärvor	2	Schakt 10	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager

20a	Kritpips-skaft	1	Schakt 11	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
20b	Keramik skärva	1	Schakt 11	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
21	Järn-fragment	1	Schakt 15,	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
22	Flinta avslag	1	Schakt 16	Påträffat i omrört kulturlager (bränd)
23	Keramik-skärvor	2	Schakt 16	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager

Obrända ben

Tabell 3

Fynd nr	Belägenhet Schakt/Anl.	Antal	Fyndomständigheter
24	Schakt 1	2	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
25	Schakt 2	3	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
26	Schakt 5/A24	1	Påträffat i omrört kulturpåverkat lager
27	Schakt 7/A34	1	Påträffat i omrört kulturlager

Fotolista

Tabell 4.

Film nummer	Bildnummer	Fotograf
99:114	1-19	Lennart Forsberg

Bilagor

1. ATA, skrivelser från Riksantikvarieämbetet dnr 6693/61, daterade 1961 10 28 och 1961 11 24.
2. Analys av keramiskt material inom fastigheten Kungsnäs 1:11, Selånger sn, Medelpad.
3. Osteologisk analys.

ATA ang. två förmodade fornlämningar vid nya kyrkogården i
Selånger sn, Med.

Bilaga 1 (1)

F 6693/61

A.T.A.

Till Kyrkorådet

S e l å n g e r

Riksantikvarieämbetet har genom antikvarien Harry Thålin den 6 - 7 oktober 1961 utfört en provundersökning i två högar, som förmodats vara fornlämningar, vid den nya kyrkogården i Selånger, Medelpad. Med anledning härav får ämbetet meddela, att ämbetet icke har något att erinra mot att högarna borttagas. Ämbetet vill emellertid framhålla, att, om fynd eller fornlämningar skulle anträffas vid grävningar inom området, anmälan härom omedelbart göres till ämbetet eller landsantikvarien i Härnösand. Stockholm den 24 november 1961.

På riksantikvarieämbetets vägnar:

Erik B Lundberg

Alf Nordström

A.A.

VITTEBESÄKADMIEN	
Dag	Ank.
000693	23.10.61
RIKSANTIKVARIÉAMBETET STATENS HISTORISKA BYGGMUSEUM	

Bilaga 1 (2)

Medelpad
Selångers socken
Kyrkogården

FR
OR
EN
i 30.10.61
BESLUT: Till kyrkogården i Selånger

Till Riksantikvarieämbetet.

På uppdrag av riksantikvarieämbetet har undertecknad den 6 - 7 oktober 1961 provundersökt två förmodade fornlämningar vid den nya kyrkogården i Selånger, Medelpad.

De förmodade fornlämningarna, som ligga i åker och äro helt överodlade, äro belägna ∇ om den nya kyrkogården, inom ett område, som förvärvats för kyrkogårdens utvidgning.

Den större av de förmodade fornlämningarna är 60 x 40 m och 2 - 3 m hög (N-S), den mindre 15 x 10 m och 1 m hög. Båda äro orienterade ÖNC - VSV och ligga i linje med varandra på ett avstånd av ca 20 m.

Deras karaktär av naturbildningar syntes ganska klar, då de till form och orientering helt överensstämmer med ett stort antal liknande bildningar i samma dalgång, som ej äro och aldrig varit överodlade. Förmodandet att det skulle röra sig om genom överplöjning deformerade högar emotsäges av det faktum, att utplöjningen på grund av terrängförhållandena i så fall skulle ha skett i en riktning, vinkelrät mot den längdutsträckning, de förmodade fornlämningarna ha.

För att klart fastställa de förmodade fornlämningarnas karaktär av naturbildningar upptogs provschakt. I den större bildningen upptogs på nordsidans mitt med början ca 10 m från kanten ett 12 m långt (N-S), 1 m brett och 1,5 m djupt schakt och i den mindre 5 m långt (N-S), 1 m brett och 1 m djupt.

Båda lämningarna bestodo av orörd pinnmo med inblandning av enstaka större stenar.

Stockholm den 28 oktober 1961

Vördsamt
Harry Thors

Er ref Dnr 9/99

1999-09-22

KulturMiljöVård och Arkeologi
Skutan, Djuphamnsvägen 7
871 45 Härnösand

ANALYS AV KERAMISKT MATERIAL INOM FASTIGHETEN KUNGSNÄS 1:11, SELÅNGER SN, MEDELPAD

Undertecknad har undersökt material som tillvaratagits inom rubricerade fastighet i samband med utredningsarbete. Analysen har omfattat 20 skärvor keramik. Uppdraget omfattade en identifiering av de keramiska gods- och kärityper, vidare att göra en bedömning av materialets datering. Samtliga skärvor har granskats okulärt och klassificerats (enligt Elfwendahl 1999). I samband med datainsamlingen har även mynnings- och bottenpartier ritats i profil skala 1/1.

Skärvmaterialet omfattar enbart lergods vilket kan ordnas i undergrupperna äldre blyglaserat lergods och yngre rödgods. Det äldre blyglaserade lergodset omfattar en mynningsskärva med röd godsfärg. Skärvan saknar glasyr men förefaller ha en kraftigt vittrad invändig yta. Det kan röra sig om ett kokkärl. Det yngre rödgodset omfattar mynnings- botten- och bukpartier. Bland kärityperna förekommer kruka, skål, och fat. Tre skärvor röd finmagrat och mellanmagrat rödbrunt lergods utgör fragment med skador som gör att deras ursprungliga funktion inte kan avgöras.

Ett mellanmagrat rött eller rödbrunt äldre blyglaserat lergods förknippas oftast med kärityper som kannor och tillbringare, men det förekommer också stekfat och kokgrytor. Dessa senare kärityper har i regel en invändig blyglasyr. Före 1350 tycks stekfaten vara vanligare av de senare kärityperna, därefter tycks kokkärlen ha ökat i betydelse. Hos det nu undersökta materialet återfinns en skärva som i sitt keramiska material påminner mycket om äldre blyglaserat lergods. Det rör sig om ett kokkärl med en mynningsprofil som återfinns hos keramiska kärityper som i andra sammanhang dateras till medeltidens slut, allra senast 1500-talet. Denna enda skärva utgör i så fall en indikation på ett senmedeltida kärl i det insamlade fyndmaterialet.

Keramiska kärl av ett fint rött eller rödorange lergods, ofta med en heltäckande blyglasyr framträder från 1500-talets senare hälft som en massprodukt framställda av i första hand lokala krukmakare. Från att under 1500-talet varit koncentrerade till mälarområdets städer uppträder under 1600-talet krukmakare i allt fler städer utanför regionen. Utvecklingen tyder på bl.a. en successivt ökande efterfrågan på keramiska kärl hos allt fler befolkningsgrupper. Vidare att tillgången på råmaterial varit gynnsam i många städer. I Hälsingland finns krukmakerier i städerna från mitten av 1600-talet, vid slutet av 1700-talet även på

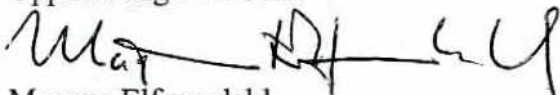
landsbygden. Till Medelpad kom antagligen krukmakeriet något senare. Sundsvall är den stad som ligger närmast undersökningsområdet och är antagligen ursprungsort för åtskilliga av de senare kärl som återfinns i Selånger. Ingen krukmakare tycks ha varit verksam i Sundsvall före 1740-talet. Strax därefter uppges Hans Michael Störfler ha en krukmakeriverkstad i staden.

Det yngre rödgodset utgör således inhemska produkter och troligen är det stora flertalet av dessa kärl lokala. De identifierade käriltyperna utgör en förvaringskruka, skål samt ett fat eller låg skål. Hos bordskärlen förekommer en ringlad dekor i vit lera. Kärlen kan antas representera några av de käriltyper som efterfrågades av hushåll vid Selånger från 1700-talet, vilka tillverkades av krukmakare med verkstäder i Sundsvall. Ett oglaserat kärl kan förmodas utgöra en blomkruka. Krukväxter blir mer allmänt förekommande i heminredningen i städerna först under 1800-talet. Kring 1900 återfinns krukväxter i nästan alla sociala miljöer. Blomkrukan tyder på förekomsten av krukväxter i Selånger.

Analysen visar att minst 17 skärvor härrör från keramiska kärl. En av dessa kan förknippas med en senmedeltida käriltyp. Övriga keramiska kärl överensstämmer väl med tidigare kända typer som tas i bruk under 1600-talet men är i bruk också under 1700-talet. Avsaknaden av vissa andra typiska 1600-tals typer gör det troligt att detta senare kärlmaterial skall placeras i 1700-talet och kanske möjligen senare. Det finns all anledning att tro att kärnen utgör hushållsavfall från en bebyggelse som funnits kring Selångers kyrka och således speglar några av de käriltyper som varit i bruk i dessa hushåll under denna tid.

Litteratur: Elfwendahl M 1999 *Från skärva till kärl. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala*. Lund studies in Medieval Archaeology 22. Lund.

Uppsala dag som ovan

Magnus Elfwendahl

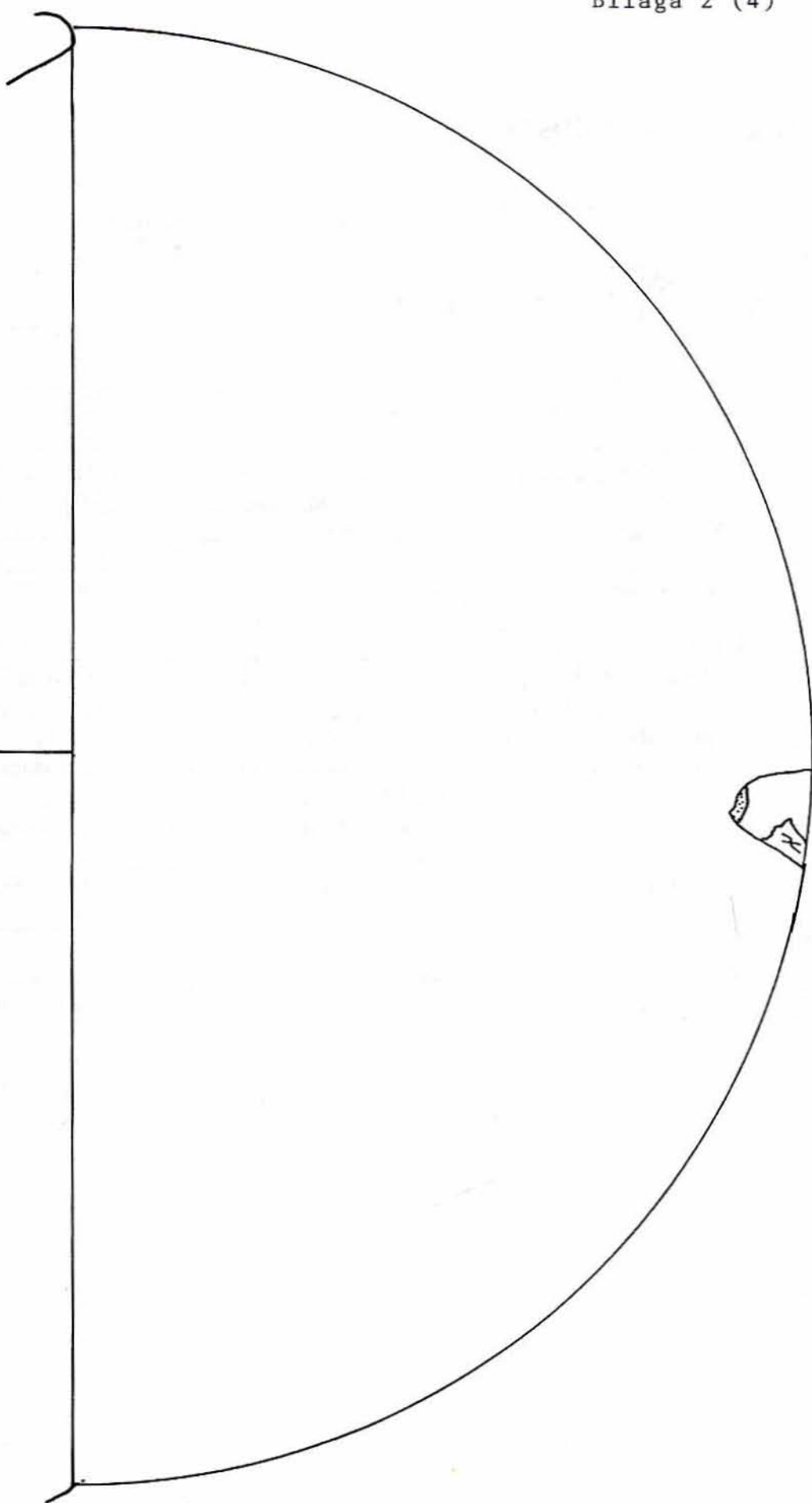
Analysansvarig

Medeltidsarkeolog, fil dr

Bifogas: fyndförteckning
avbildade mynnings- och bottenpartier

Bilaga 1 Fyndlista

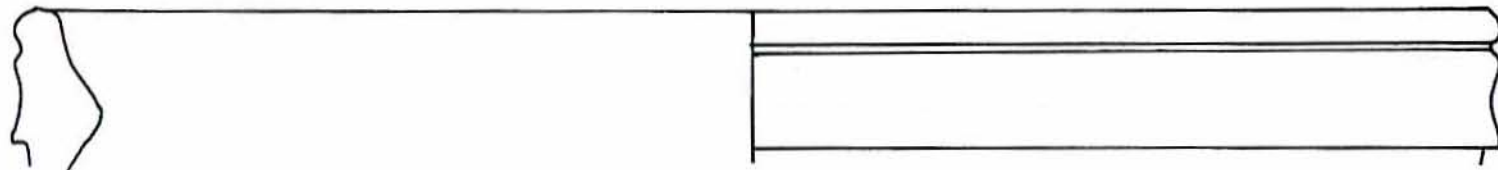
Fnr	Godstyp	Kärlytp	Kärldel	Frag	Schakt	Övrigt
1	Yngre rödgods		Buk	1	1	
2	Yngre rödgods		Buk	1	1	
3	Yngre rödgods	Skål	Myn	1	2	
4	Yngre rödgods		Buk	1	2	Oglaserat
5	Yngre rödgods			1	2	
6	Äldre blyglaserat lergods	Kokkäril	Myn	1	3	Oglaserat. Vita magringskorn synliga
7	Rött lergods			1	3	Oidentifierat
8	Yngre rödgods		Buk	1	3	Inv ringlad vit dekor
9	Yngre rödgods		Buk	1	4	Inv ringlad vit dekor
10	Stenkol?			1	4	
11	Yngre rödgods	Låg skål/fat	Myn	1	6	Inv ringlad vit dekor
12	Rött lergods			1	7	Oidentifierat
13	Rödbrunt lergods			1	7	Oidentifierat. Mellanmagrat gods
14	Yngre rödgods		Buk	1	7	
15	Yngre rödgods	Låg skål/fat	Botten	1	7	Inv ringlad vit dekor
16	Yngre rödgods	Blomkruka	Myn	1	9	Oglaserat
17	Yngre rödgods		Buk	1	10	Skadad inv
18	Yngre rödgods	Förvar	Myn	1	10	
19	Yngre rödgods		Buk	1	11	Inv ringlad vit dekor
20	Yngre rödgods	Skål	Botten	1	16	Skadad inv
21	Yngre rödgods		Botten?	1	16	Skadad inv

Kungsnäs 1:11
Selånger sn
Medelpad

Fnr 11
Yngre rödgoods

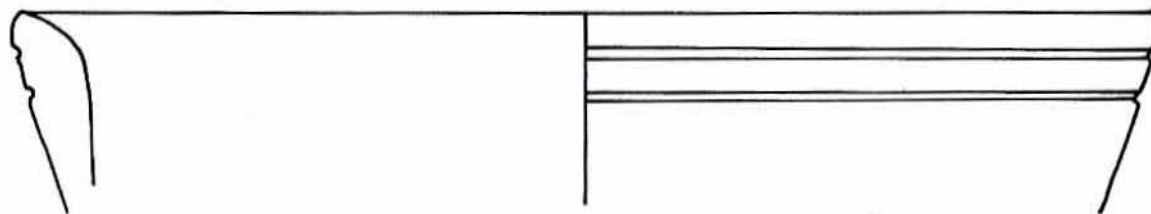
Skala 1/1

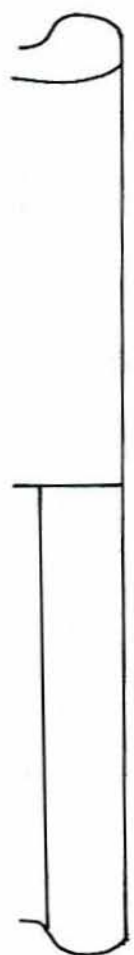

Kungsnäs 1:11
Selånger sn
Medelpad

Överst: fnr 18
Yngre rödgods
Nederst: fnr 3
Yngre rödgods

Skala 1/1

Kungsnäs 1:11
Selånger sn
Medelpad

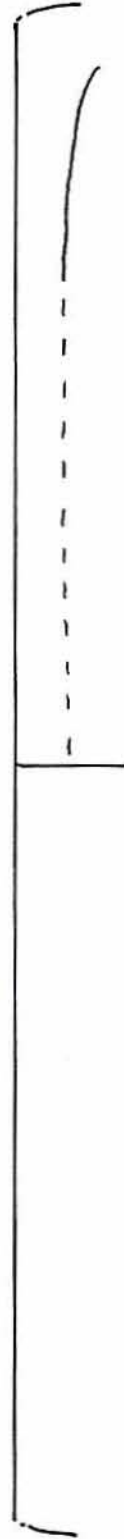
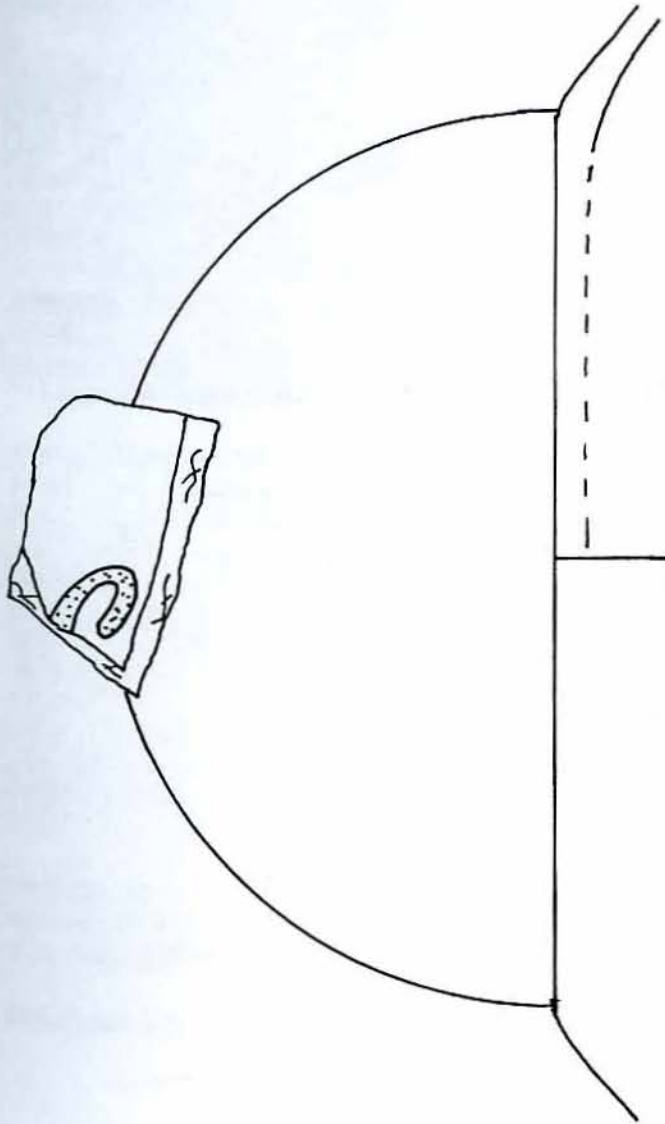
Överst: fnr 16
Yngre rödgoods
Nederst: fnr 6
Äldre blyglaserat

Skala 1/1

Kungsnäs 1:11
Selånger sn
Medelpad

Överst: fnr 5
Yngre rödgoods
Nederst: fnr 15
Yngre rödgoods

Skala 1/1

Kungsnäs 1:11
Selånger sn
Medelpad

Fnr: 20
Yngre rödgoods

Skala 1/1

Osteologisk analys av
brända ben från Kungsnäs 1:11, Selånger sn., Medelpad
av Christian Lindqvist

Tab. 1. Sammanställning av analysresultaten av de brända benfragmenten från Kungsnäs 1:11, Selånger sn..

Art	Antal	Skelettelement	Del	Sida	Ålder	Färg	Br./obr.	Vikt (g)
Schakt 2:								
<u>Svin</u> (<i>Sus scrofa</i>)	1	Dens PM 4 superior? (ej frambruten?)	Tandemalj	dx.?	Juvenil	Gulbrun	Obr.? el. Br. i lägre temp.	0,76
<i>Mammalia indet.</i>	1		Fr.			Vit	Br.	0,10
Schakt 1:								
<u>Säl?</u> (<i>Phocidae?</i>)	1	<i>Coxae</i>	<i>Ischium</i> , fr.	dx.	Juvenil	Vitgrå	Br.	1,23
<i>Mammalia indet.</i>	1	<i>Ossa longa/brevia*</i>	Fr.			Vit	Br.	0,62
<i>Mammalia indet.</i>	1		Fr.			Vit	Br.	0,04
Schakt 5:								
<i>Mammalia indet.</i>	1	<i>Ossa plana</i> (<i>Cranium</i> el. <i>Coxae?</i>)	Fr.		Juvenil?	Vit	Br.	0,78
Schakt 7:								
<i>Mammalia indet.</i>	1	<i>Ossa longa/brevia</i>	Fr.			Vit	Br.	0,15

*) Långa (eller korta) rörben från extremiteter av landdaggdjur.

Svar på frågorna 1 till 7

Fråga 1: Alla fragment är av ben, utom ett som är av tandemalj.

Fråga 2: Alla ben är vitbrända, vilket tyder på en upphettning till minst +800 °C. Detta skulle kunna tyda på att benen härrör från gravbål. (Ben från norrländska stenåldersboplatser kan emellertid se ut på samma sätt.) Tandemaljen kan vara lättare eldskadad (drypt +300 °C). Detta kan förklaras genom att tanden nog inte var frambruten och därför skyddades av överkäksbenet (*Maxilla*).

Fråga 3: Inga säkra människoben har påträffats. (Möjligen tillhör fragmentet från schakt 5 *cranium* av *Homo*. Det har visserligen *spongiosa*, men är väl tunt och platt. Det kan dock vara deformerat.)

Fråga 4: -

Fråga 5: Svintanden är sannolikt av ett tamsvin. Vildsvin har knappast förekommit norr om *Limes Norrlandicus* efter den postglaciala värmetiden, före 5.000 BP.. (Från den tiden är endast ett par fynd från Dalarna kända.)

Fråga 6: Svintanden är från överkäken, det möjliga sälfragmentet från bäckenet. Se tabell 1.

Fråga 7: Inga säkra bearbetningsspår kunde iakttas. (Brända ben spricker upp på detta sätt.)

Detta var nog allt jag kunde få ut av dessa små benfragment inom rimlig tid (4-5 timmar). Denna gång har jag inte mätt upp fragmenten, endast vägt dem på elektronisk våg på laboratoriet i Ulriksdal och sökt makar till dem i referenssamlingen. Jag skulle vilja se flera och större benfragment!

Hälsningar från vännen

Christian L.

Christian Lindqvist
Lojovägen 73
181 47 Lidingö
Tel. 08-7676238

